

**ВІННИЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ МИХАЙЛА КОЦЮБИНСЬКОГО
ФАКУЛЬТЕТ ДОШКІЛЬНОЇ, ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ ТА МИСТЕЦТВ
ІМЕНІ ВАЛЕНТИНИ ВОЛОШИНОЇ
КАФЕДРА МУЗИКОЗНАВСТВА, ІНСТРУМЕНТАЛЬНОЇ ПІДГОТОВКИ
ТА ХОРЕОГРАФІЇ**

МАГІСТЕРСЬКА РОБОТА

на тему:

**ФОРМУВАННЯ ІНТОНАЦІЙНИХ УЯВЛЕНЬ МОЛОДШИХ
ШКОЛЯРІВ У ДОНОТНИЙ ПЕРІОД НАВЧАННЯ ГРИ НА
ФОРТЕПІАНО**

Студентки 2 курсу М ММ групи
Галузі знань 02 Культура та мистецтво
Спеціальності 025 Музичне мистецтво
Освітня програма 025 Музичне мистецтво
СТЯГАЙЛО Юлії Володимирівни

Науковий керівник:
кандидат педагогічних наук, доцент
Бурська Олена Петрівна

Національна шкала

Кількість балів: _____ Оцінка: ECTS _____

Голова комісії _____
(підпис)

Члени комісії _____
(підпис)

(підпис)

Вінниця – 2020

ЗМІСТ

ВСТУП	2
РОЗДІЛ 1. НАУКОВО-ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ІНТОНАЦІЙНИХ УЯВЛЕНЬ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ ГРИ НА ФОРТЕПІАНО	5
1.1. Музична інтонологія: історія становлення та провідні теоретичні положення	5
1.2. Інтоніаційні уявлення та їх роль у процесі музичного виконання	20
1.3. Формування початкових піаністичних навичок учнів на інтонаційних засадах	26
РОЗДІЛ 2. МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ ІНТОНАЦІЙНИХ УЯВЛЕНЬ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ У ДОНОТНИЙ ПЕРІОД НАВЧАННЯ ГРИ НА ФОРТЕПІАНО	31
2.1. Донотний період навчання у фортепіанному класі: традиційний та інтонаційний підходи	31
2.2. Методика формування інтонаційних уявлень молодших школярів у донотий період навчання гри на фортепіано.....	45
2.3. Приклади використання прийомів та методів формування інтонаційних уявлень у роботі з учнями-початківцями	51
ВИСНОВКИ	60
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	64
ДОДАТКИ	68

ВСТУП

Актуальність дослідження. Розвиток фортепіанної педагогіки забезпечується як сучасними інноваціями, так і збереженням традицій, узагальненням накопиченого в історії фортепіанного мистецтва науково-теоретичного, емпіричного досвіду і використанням його у розв'язанні нових завдань. Важливою методологічною основою для музичного мистецтва в цілому і фортепіанної педагогіки зокрема стало розроблене у вітчизняному музикознавстві вчення про інтонаційну природу музики (Б.Яворський, Б. Асаф'єв), яке упродовж майже століття зберігає свою актуальність, оскільки торкається самої сутності феномену музики, глибинних концептуальних засад музичної діяльності.

Через осягнення інтонаційної природи музичного мистецтва формуються важливі виконавські якості, серед яких – інтонаційно вихований музичний слух, що витончено реагує на смислові музичні структури як елементи художньої мови; художня техніка виконання, яка відзначається високим ступенем культури і у виконавському процесі завжди знаходиться на другому плані, надаючи першості художній виразності і проникненню в смислові глибини музичного образу.

Вітчизняна система початкової освіти, яка характеризується професійною спрямованістю і, як така, має безумовні переваги, завжди спиралась на пріоритет слухового розвитку учнів виконавських класів. Про особливості початкового періоду навчання гри на фортепіано писали не тільки педагоги-практики, а й корифеї виконавської школи: О.Гольденвейзер, С.Фейнберг, Г.Нейгауз, С.Савшинський, Г.Коган та ін. Проблема художнього інтонування на фортепіано та аналізу їх розробки в методико-теоретичній літературі XVI-XIX століть присвячена монографія А.Малинковської. Про формування інтонаційного слуху писали, зокрема, А.Островський, О.Давидова, П.Сладков. Важливими для сучасної інтонології є праці В.Медушевського, М.Арановського, Є.Назайкінського, Г.Орлова.

Натомість реалізація ідей інтонаційної теорії в практиці початкового фортепіанного навчання не знайшла належного висвітлення в науково-методичній літературі. Провідні для фортепіанної педагогіки праці, що розкривають специфіку початкового етапу навчання (О.Алексєєв, Г.Артоболевська, Л.Баренбойм, Є.Калантарова, О.Ніколаєв, Є.Тімакін, Т.Юдовіна-Гальперіна та ін.) торкаються загалом питань постановки піаністичного апарату, вивчення нотної грамоти, знайомства з клавіатурою інструменту, формування рухових навичок, базових виконавських прийомів тощо.

Недостатня науково-методична розробка важливої для практики початкового навчання у фортепіанному класі проблеми зумовили актуальність теми дослідження: **«Формування інтонаційних уявлень молодших школярів у допотний період навчання гри на фортепіано».**

Об’єкт дослідження: процес навчання гри на фортепіано учнів-піаністів мистецької школи на початковому етапі у допотний період.

Предмет дослідження: методика формування інтонаційних уявлень молодших школярів у процесі навчання гри на фортепіано у допотний період.

Мета магістерської роботи – розробити і теоретично обґрунтувати методику формування інтонаційних уявлень молодших школярів у допотний період навчання гри на фортепіано.

Окреслені мета і предмет дослідження зумовили постановку таких основних завдань:

- У ретроспективному огляді історії становлення музичної інтонології дослідити провідні положення теорії інтонації, що є концептуальними для фортепіанної педагогіки.
- На основі вивчення наукової літератури здійснити аналіз поняття «музичні інтонаційні уявлення» та визначити їх роль у процесі виконання музики.
- Визначити особливості формування піаністичних навичок на інтонаційних засадах у допотний період навчання гри на фортепіано.

- Розробити та теоретично обґрунтувати методику формування інтонаційних уявлень молодших школярів у до нотний період навчання гри на фортепіано.

Теоретичне значення результатів дослідження: уточнено поняття «музичні інтонаційні уявлення», та обґрунтовано методику формування інтонаційних уявлень молодших школярів у до нотний період навчання гри на фортепіано.

Практичне значення дослідження полягає у можливості використання авторських методів, що спрямованні на формування та розвиток інтонаційних уявлень, в практиці навчання гри на фортепіано на початковому етапі.

Апробація результатів дипломної. Матеріали дослідження обговорювалися на Всеукраїнській науково-практичній конференції молодих учених і студентів з міжнародною участю «Музичне мистецтво та освіта: досвід та інноваційні шляхи розвитку» (Вінниця, 2019 р.) та міжнародній студентській науковій конференції «Актуальні питання та перспективи проведення наукових досліджень» (Вінниця, 2020 р.). За результатами магістерської роботи опубліковано 2 статті в збірках матеріалів конференцій.

Структура дипломної зумовлена логікою дослідження і складається зі вступу (с. 2-4), двох розділів (с. 5-59), висновків (с.60-63), додатків (с.68-76), списку використаних джерел (46). Загалом обсяг роботи складає 77 сторінок.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Алексеев А.Д. Методика обучения игре на фортепиано. М., 1978. 288 с.
2. Арановский М. Г. Концепция Б. В. Асафьева. *Искусство музыки: теория и история*. 2012. 61-85с .
3. Артоболевская А.Д. Первая встреча с музыкой М.:Советский композитор, 1986. 101 с.
4. Асафьев Б. Биографическое / Материалы к биографии Б. В. Асафьева / Составитель А. Н. Крюков. Л., 1981. 31 с.
5. Асафьев Б. В. Музыкальная форма как процесс. Л.: Музыка, 1971. 376 с.
6. Асафьев Б.В. Путеводитель по концертам (Словарь наиболее необходимых терминов и понятий). Изд. 2-е, доп. М.: Сов. композитор, 1978. 200 с.
7. Бажанов Н.С. Интонационное знание: понятие и контекст. *Вестник музыкальной науки*. 2017. №4 (18).
URL:<https://cyberleninka.ru/article/n/intonatsionnoe-znanie-ponyatie-i-kontekst/viewer> (дата звернення: 25.09.2020 р.).
8. Баренбойм Л., Фортепиано и начальное музыкальное обучение. Как научиться играть на рояле. Первые шаги. М.: Издательский дом «Классика - XXI», 2006. 6-16 с.
9. Гольденвейзер О. Из бесед о музыкальном воспитании и обучении детей. *Как научиться играть на рояле. Первые шаги*. М.:Издательский дом «Классика - XXI», 2006. С.16-35.
10. Гельмгольц Г. Учение о слуховых ощущениях как физиологическая основа для теории музыки. М.: ЛИБРОКОМ, 2012. 584 с.
11. Дилецкий Н. Идея грамматики мусикийской / Публ., пер., исслед. и коммент. В.В. Протопопова. Москва : Музыка, 1979. бадорно с.
12. Жак-Далькроз Э. Ритм. М.: Классика-XXI, 2017. 248 с.
13. Интонация и музыкальный образ: статьи и исследования / Под ред. Б. М. Ярустовского. М.: Музыка, 1965. 353 с.

14. Калантарова Е. Начальное обучение пианистов. *Как научиться играть на рояле. Первые шаги.* – М.: Издательский дом «Классика - XXI», 2006. С.138-217.
15. Карасева М. В. Сольфеджио - психотехника развития музыкального слуха. М.: Композитор, 1999. 340 с.
16. Маклаков А.Г. Общая психология: учебник для вузов СПб.; Питер, 2001. 583с.
17. Малинковская А.В. Фортепианно-исполнительское интонирование. М.: Музыка, 1990. 191 с.
18. Маркус С.А. История музыкальной эстетики. В 2-х т. Т.1. М.: Музгиз, 1959. 316 с.
19. Медушевский В. Двойственность музыкальной формы и восприятие музыки. *Восприятие музыки.* М., 1980. 178-194 с.
20. Медушевский В. В. Интонационная форма музыки. М., 1993. 265 с.
21. Милич Б. Маленькому пианисту К., 1985. 150с.
22. Минц В., Классен Х. Hello, piano: уроки фортепиано для начинающих.
[URL:https://skladchik.com/threads/hello-piano](https://skladchik.com/threads/hello-piano)
23. Музыкальный словарь Гроува / ред. и доп. Л. О. Акопяна. М.: Практика, 2001. 1095 с.
24. Музыкальный энциклопедический словарь / Под ред. Келдыш Г.В. М.: Советская энциклопедия, 1990, 672 с.
25. Музыкальная эстетика Западной Европе XVII – XVIII веков. / ред. В. П. Шестакова. М: Музыка, 1971. 688 с.
26. Музыкальная эстетика стран Востока. / ред. В. П. Шестакова. М.: Музыка, 1967. 414 с
27. Нейгауз Г. Г. Об искусстве фортепианной игры: Записки педагога. 5-е изд. М.: Музыка, 1988. 240 с.
28. Рыжкин И., Мазель Л. Теория ладового ритма (Б. Яворский). Очерки по истории теоретического музыкознания. Вып. 2. М.-Л.: Гос. муз. изд-во. - 1939. 105-205с.

29. Сайт Татьяны Боровик: веб-сайт. URL: <http://borovik.ucoz.ru/> (дата звернения: 12.08.2020).
30. Смирнова Т.И. Allegro. Фортепиано. Интенсивный курс. М.: ЦСДК, 1994. 82 с.
31. Сохор А. Интонация. Музыкальная энциклопедия: в 6 т. Т.2 ; / гл. ред. Ю. В. Келдыш. М.: Сов. энциклопедия, 1974. 550–558 с.
32. Теплов Б.М. Психология музыкальных способностей М.-Л.: АПН РСФСР, 1947. 355 с.
33. Теплов Б. М. Психология музыкальных способностей. М.: Наука, 2003. 379 с.
34. Тинкторис Й. Словарь музыкальных терминов. *Ментюков А. Очерки истории гармонических стилей*: Новосибирск: НГК им. М. И. Глинки, 2005. 200–253 с.
35. Тягмизян Н.К. Теория музыки в Древней Армении. Ереван: АН Армянской ССР, 1977. 318с.
36. Юдовина-Гальперина Т.Б. За роялем без слез, или Я – детский педагог СПб.: Союз художников, 2006. 240 с.
37. Яворский Б., Беляева-Экземплярская С. Конструкция мелодического процесса. *Структура мелодии*. М., 1929. 7-36 с.
38. Яворский Б. Стрoение музыкальной речи: Материалы и заметки. - М.; Тип. Аралова, 1908-1910. 100 с.
39. Adorno T.W. Analytical Study of the NBC Music Appreciation Hour / The Musical Quarterly. 1994. Vol. 78, no. 2. P. 325-377.
40. Asaf'ev B. V. Die musikalische Form als Prozess. Übers. E. Kuhn. 1. Aufl. Berlin: Verlag Neue Musik, 1976. 412 S.
41. Darmschroder D., Williams D. R. Music Theory from Zarlino to Schenker: A Bibliography and Guide. Stuyvesant, N. Y.: Pendragon Press, 1990. xlv, 523 s. (Harmonologia series : no. 4).
42. Jiranek J. Asafievova teorie intonace, její genese a vi'znam. Praha: Academia, 1967. 303 s.

- 43.Jiranek J. Zu Grundfragen der musikalischen Semiotik. Berlin: Verlag Neue Musik, 1985. 256 s.
- 44.Polanyi Michael. Personal Knowledge. Towards a Post Critical Philosophy. - London: Routledge, 1998. 428 s.
- 45.Seeger H. Musiklexikon: in 2 Bde. Leipzig: Deutscher Verlag für Musik, 1966. Bd. I. 528 s.

